

Dames en heren,

Begin dit jaar, op 26 januari, waren sommigen onder ons ook bij elkaar. We waren in de Stadstuinen bij het tijdelijke lichtmonument 'Levenslicht' en herdachten dat 75 jaar geleden Auschwitz werd bevrijd.

Auschwitz als symbool voor de Duitse concentratie- en vernietigingskampen waarin Joodse mensen waren vergast of gestorven door honger, uitputting en ziekte.

Achtergrond van dat tijdelijke monument 'Levenslicht' was om mensen in hun eigen woonplaats meer te betrekken bij het Joodse oorlogsverleden. Ook uit Amstelveen, toen nog Nieuwer-Amstel geheten, waren joodse medeburgers gedeporteerd en omgebracht in de kampen. Het waren mensen die bij u en mij in de straat hadden kunnen wonen. Zij hadden kinderen die met andere buurtkinderen op school zaten, die samen speelden op straat, zoals alle kinderen dat doen.

Tot zij stap voor stap, steeds meer, uit het openbare leven werden geweerd. Tot ze er opeens niet meer waren. Ze moesten naar Amsterdam verhuizen en werden vervolgens in treinen op transport gesteld naar de vernietigingskampen. Of ze verdwenen in de onderduik, in de voortdurende angst verraden te worden. Het vond dichtbij plaats, op klaarlichte dag, onder onze neus en in onze eigen straat.

166 Amstelveense Joden werden weggevoerd. Zij kwamen nooit meer terug.

Vandaag zijn wij hier bijeen om een *permanent* herdenkingsmonument voor de Joodse oorlogsslachtoffers uit Amstelveen te onthullen. Een bijzonder moment en een belangrijke markering voor Amstelveen.

De Holocaust blijft een gitzwart hoofdstuk in onze geschiedenis. Hoe geven we daar uiting aan? Hoe kunnen we mensen verbinden met het leed van de Joodse gemeenschap, met het gemis van dierbaren dat nog steeds wordt gevoeld. Maar ook: hoe heeft dit kunnen gebeuren? Wat was onze rol hierin? Het zijn moeilijke en pijnlijke vragen.

Er moesten een paar generaties over heen gaan voordat we deze vragen durfden te stellen en te beantwoorden. Koning Willem-Alexander benoemde dit tijdens de 4-mei herdenking als volgt: "Medemensen, medeburgers in nood, voelden zich in de steek gelaten, onvoldoende gesteund, al was het maar met woorden. Ook door mijn overgrootmoeder, toch standvastig en fel in haar verzet."

De woorden van de koning waren voor veel mensen uit de Joodse gemeenschap een erkenning waar zij lang op hadden gewacht.

In het na-oorlogse Amstelveen was er, net als in de rest van Nederland, lange tijd weinig aandacht voor de Joodse oorlogsslachtoffers. Dat veranderde in 2015 met het project 'Nooit meer teruggekomen' van Stichting Amstelveen Oranje.

Dit herdenkingsmonument is onderdeel van dit project.

Het past in het Programma Historisch Besef van de gemeente, waarmee wij meer aandacht vragen voor onze eigen, lokale geschiedenis.

Daarom heeft onze wethouder cultuur, Herbert Raat, het initiatief van Amstelveen Oranje vanaf het begin omarmd, met de volle steun van het gemeentebestuur. Veel Amstelveners en in het bijzonder Stichting Amstelveen Oranje hebben zich hiervoor ingezet. Een speciaal woord van dank aan David Serphos en Hugo van der Kooij.

Met dit monument krijgt het leed van de Joodse gemeenschap uit Amstelveen eindelijk een tastbare plek in onze samenleving.

Op het monument staan de namen en leeftijden van alle 166 Joodse mannen, vrouwen en kinderen die omkwamen of werden vermoord tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Het opengevouwen briefje op het paneel is een replica van een briefje dat uit de trein van Westerbork naar Auschwitz werd gegooid, zoals vele briefjes die tussen hoop en wanhoop werden geschreven en uit de treinen werden gegooid.

Ik spreek mijn grote bewondering uit voor Piet Cohen, die dit indrukwekkende monument heeft ontworpen.

Maar dit monument heeft ook een andere betekenis. Wij blijven ons zo bewust waar antisemitisme, uitsluiting en discriminatie toe kunnen leiden. Zoals de koning op 4 mei ook zei: 'De oorlog zit 75 jaar na de bevrijding nog steeds in ons. Het minste wat we kunnen doen is niet weg kijken, niet goedpraten, niet uitwissen of apart zetten'.

Daarom is het belangrijk dat wij over deze zwarte bladzijde uit onze geschiedenis blijven vertellen aan volgende generaties. Het is een verhaal met vele lagen. Het project 'Nooit meer teruggekomen' bestaat dan ook uit meerdere onderdelen. Hugo vertelde daar net al over en David zal dat ook nog doen.

De gemeente Amstelveen draagt ook bij aan het Nationaal Holocaust Namenmonument dat komt op de Weesperzijde in Amsterdam, ter herinnering aan alle Nederlandse Holocaustslachtoffers die geen graf hebben. Gisteren werd de eerste herdenkingssteen daarvoor gelegd in aanwezigheid van veertien Sjoa-overlevenden. De Amstelveense Joden krijgen ook op dit monument een vermelding.

In Amstelveen woont anno 2020 een diverse Joodse gemeenschap. Het is belangrijk dat ook zij zich veilig voelen en onderdeel blijven van onze samenleving. Als gemeente keuren wij elke vorm van antisemitisme en discriminatie af.

Iedereen doet er toe en telt mee in onze stad, ongeacht je afkomst, wat je gelooft of wat je geaardheid is. Juist ook in deze tijd zien we hoe belangrijk het is dat we oog voor elkaar hebben en houden.

We moeten alert blijven op het voorkomen van discriminatie. En daarom moeten wij het verhaal van de Jodenvervolging en de Holocaust blijven vertellen. Aan alle Amstelveners, jong en oud, want het ging om onze buurman of buurvrouw. Het ging om inwoners van Amstelveen, net als u en ik.

Dit monument helpt ons om de Joodse Amstelveners, die nooit meer zijn terug gekomen, te blijven zien.